

LOGOPEDIYA FANI VA UNING VAZIFALARI.

Abdurashidova Dilfuza Abdurasul qizi

Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti Maxsus pedagogika yo'nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola maxsus pedagogikaning eng dolzarb yo'nalishi bo'lgan Logopediya fani nimaligi va nimani o'rganishi, qanday nuqsonli bolalar bilan shug'ullanishi, maqsadi va vazifalari haqida. Bu maqolani mutolaa qilar ekansiz sizda logopediyaga bo'lgan qiziqish ortishi aniq va bundan tashqari bu fan haqida umumiy ma'lumotlarga ham ega bo'lasiz.

Kalit so'zlar: maxsus pedagogika, logopediya, tiflopedagogika, oligofrenapedagogika, surdopedagogika, og'zaki nutq buzilishlari, yozma nutq buzilishlari, tibbiy pedagogik tasnif, psixologik-pedagogik tasnif.

KIRISH

«Maxsus pedagogika» (logopediya, surdopedagogika, oligofrenopedagogika, tiflopedagogika) fani darsligi ruhiy va jismoniy rivojlanishida nuqsoni mavjud bolalarni maxsus ta'lim-tarbiya jarayoni nazariyasi va amaliyoti, rivojlanishida nuqsoni mavjud bolalarning xususiyatlari, ularni rivojlantirish, korreksiya vositalarini yaratish, qo'llash, o'rganish masalalarini qamrab oladi.

«Maxsus pedagogika» fani quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalarni o'qitish hamda tarbiyalash asoslarining nazariy bilimlari;
- amaliy kasbiy ko'nikmalarining shakllanishi;
- pedagogik qobiliyatlarining rivojlanishi;
- bo'lajak kasbga qiziqish, o'z ustida ishlash hamda pedagogik ko'nikmasini takomillashtirish.

Korreksion pedagogika fani rivojlanib borib, ayrim sohalarida mustaqil fan sifatida ajralib chiqdi. Shu fanlar jumlasiga logopediya ham kiradi. Logopediya (logos - so'z, padeo - tarbiyalash, o'rgatish degan ma'noni anglatadi) - pedagogik fanlardan biri bo'lib, nutq kamchiliklari va ularning sabablarini o'rganish, shuningdek, bularning oldini olish, nuqsonlarni bartaraf etish uchun maxsus ta'lim-tarbiya vositalari va metodlarini ishlab chiqish, amaliyotga tadbiq etish masalalari bilan shug'ullanadi.

Logopediya - nutq buzilishlari haqidagi maxsus ta'lim va tarbiya vositasida nutq buzilishlarini o'rganish, tuzatish va oldini olish haqidagi pedagogik fandır.

Logopediyaning predmeti - nutqda nuqsoni bo'lgan shaxslarni o'qitish va tarbiyalashning qonuniyatlarini o'rganish.

Maqsad - nutqida nuqsoni bo'lgan shaxslarni o'qitish, tarbiyalash va qayta tarbiyalashning ilmiy asoslangan tizimini ishlab chiqish, shuningdek nutq nuqsonining oldini olishdan iborat.

Logopediya fanining quyidagi vazifalarini ajratib ko'rsatish mumkin:

1. Nutq buzilishining turli shakllarida nutq faoliyatining ontogenezini o'rganish.
2. Nutq buzilishlarining keng tarqalganligi, alomatlari va darajalarini aniqlash.
3. Nutqiy faoliyati buzilgan bolalarning o'z -o'zidan va biror maqsadga qaratilgan rivojlanish dinamikasini, shuningdek, nutqiy zaiflikni ularning shaxs sifatida yetishuviga, ruhiy rivojlanishiga, turli ko'rinishdagi faoliyatlarini namoyon qilishga, o'zlarini tutishlariga ta'sirini aniqlash.
4. Rivojlanishida turli xil farqlar bo'lgan bolalarda (eshitish, ko'rish, fikrlash qobiliyatining hamda tayanch harakat apparatining buzilishi hollarida) nutqning shakllanishi va nutq buzilishlari xususiyatini o'rganish.
5. Nutq buzilishining kelib chiqish sabablari, mexanizmlari, tuzilishi va alomatlarini aniqlash.
6. Nutq buzilishlarining pedagogik tashxisi, metodlarini ishlab chiqish.
7. Nutq buzilishlarini tartibga solish.
8. Nutq buzilishini bartaraf etish tamoyillari, differensiyalashgan metodlari va vositalarini ishlab chiqish.
9. Nutq buzilishining oidini olish metodlarini takomillashtirish.
10. Logopedik yordam ni tashkil etish masalalarini ishlab chiqish.

Logopedning shaxsi

Logoped umumnazariy va maxsus ixtisosli bilimlar tizimini egallagan bo'lishi kerak. Bu bilimlarning majmuyi va kengligi unda nuqsonli rivojlanishning tipologiya va tarkibi, nutqiy nomukammallikning oldini olish va uni bartaraf etish usullari haqidagi, ruhiy-pedagogik ta'sir etish metodlari to'g'risidagi tasavvurlarni shakllantiradi. Logoped nutq buzilishlarini payqab olishi, ularni tuzatish va bartaraf etish usul hamda metodlarini egallagan bo'lishi, bunday nuqsonlarning oldini olishga doir profilaktik ishlarni yo'lga qo'yishi, nutqi zaiflashgan bolalarni maktabgacha tarbiya yoshida ham, maktab yoshida ham ona tili bo'yicha o'qitishning maxsus metodlarini qo'llay olishi, g'ayritabiiy nutqli bolalarning muhim psixik xususiyatlarini bilishi, ularni tarbiyalash usul hamda metodlarini egallagan bo'lishi, ulardagi oliy miya qobig'li faoliyatini tuzatish va rivojlantirish uslublaridan qo'llana olishi kerak.

Logopedning ixtisosi bo'yicha chuqur bilimga egaligi dasturlarni, maktab darsliklarini, logopediya bo'yicha qo'llanmalarni bilishni o'z ichiga oladi.

Logopediya fan sifatida muhim nazariy va amaliy ahamiyatga egadir. U tilning, nutqning ijtimoiy mohiyati, bolaning nutqi, tafakkuri va butun ruhiy faoliyatning

chambarchas bog'liqligi bilan belgilanadi. Nutq vazifasi insonning muhim ruhiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Nutq murakkab funksional jarayondir. Uning asosida muloqot jarayonidagi til belgisi tartiblaridan qo'llanish yotadi. Tilning murakkab tizimi uzoq muddatli ijtimoiy-tarixiy rivojlanish mahsuli bo'lib, u bola tomonidan nisbatan qisqa muddatlarda o'zlashtirib olinadi. Hozirgi davr mamlakat logopediyasida nutq buzilishlarining ikkita tasnifi o'rin olgan: bittasi — tibbiy pedagogik, ikkinchisi - psixologik-pedagogik yoki (R.Ye. Levina bo'yicha). Qayd qilingan tasniflar nutq buzilishlari tipologiyasi guruhlarida farq bo'lgan holda bir xildagi holatlarni turli nuqtayi nazardan o'rganadi, lekin ular bir-biriga qarshilik qilishdan ko'ra bir-birini ko'proq to'ldiradi.

Tibbiy pedagogik tasnif:

1.Og'zafi nutq buzilishlari:

- afoniya
- bradilaliya
- taxilaliya
- rinolaliya
- alaliya
- afaziya
- dizartriya
- dislaliya

2. Yozma nutq buzilishlari:

- aleksiya
- disleksiya
- agrafiya
- disgrafiya

Psixologik pedagogik tasnif :

1.Muloqot vositalarining buzilishi:

- FNR
- FFNR
- NTR

2.Muloqot vositasining qo'llashni buzilishi:

- Duduqlanish

Logopedik jarayonni tashkil etish nutq buzilishini to'g'irlash bilan bir qatorda psixofizik nuqsonlarni ham tuzatish yoki yengillatish uchun sharoit yaratadi. U pedagogik ta'sir qilishning muhim maqsadi bo'lgan shaxsni har tomonlama kamol toptirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Po'latova . P.M va b. Maxsus pedagogika – Toshkent .” Fan va texnologiya “, 2014
2. Xamidova .M.U. Maxsus pedagogika – Toshkent. “ Fan va texnologiya “, 2022
3. Ayupova M.U. Logopediya – Toshkent . “ O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti” , 2022.
4. <https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Logopediya>
5. <https://arxiv.uz/uz/documents/referatlar/pedagogik-psixologiya/logopediya-fanining-maqsad-va-vazifalari>
6. <https://jdpu.uz/universitet/yonalishlar/maxsus-pedagogika-logopediya/>

